

METODICKÉ NÁMĚTY A INSPIRACE PRO PEDAGOGY K INSCENACI NÁRODNÍHO DIVADLA MORAVSKOSLEZSKÉHO

POPRASK NA LAGUNĚ

Pro Národní divadlo moravskoslezské připravila MgA. Tereza Strmisková, divadelní lektorka Atelieru pro děti a mládež při NDM

Carlo Goldoni

Překlad Jaroslav Pokorný

POPRASK NA LAGUNĚ

Premiéra 31. 5. 2012 v Divadle

Antonína Dvořáka

Režie Janusz Klimsza

Insenace *Poprask na laguně* hýří slovní i situační komikou, Goldoniho brilantně napsané dialogy jsou příležitostí především pro herecké výkony: ač s nadsázkou uchopené přesto stále přirozené a živé pojetí jednotlivých typových postav komedie. V práci se žáky a studenty tak můžeme navazovat nejen na konkrétní téma Goldoniho předlohy, jímž jsou žabomyší války mezi muži a ženami, ale také na formu *commedia dell'arte*, ze které Goldoni při psaní svých textů vycházel. Nabízí se možnost aktualizovat téma satiry a vytvořit vlastní současné komediální postavy a libreta.

Metodické listy by měly být v tomto směru určitou inspirací pedagogům, kteří chtějí skrze přípravu na recepci divadelního tvaru a skrze jeho následnou reflexi v žácích a studentech rozvíjet nejen vztah k divadelnímu umění, ale také jejich kreativitu, schopnost pojmenovávat a vytvářet si na skutečnost vlastní svébytný názor. Svým zaměřením tak tento materiál odpovídá průřezovému tématu Osobnostně-sociální výchovy Rámcově-vzdělávacího programu.

Dalším tématem jsou možné přesahy a využití dané inscenace v běžné výuce na základní či střední škole. Záměrně tento materiál nazýváme inspiracemi a náměty. Ač posloupnost aktivit a jejich propojení směřuje k určitému celku – jakési dílně o divadle, je zároveň možno jednotlivé aktivity vytrhnout z jejich kontextu a realizovat je samostatně; záleží totiž na každém pedagogovi - jeho možnostech, podmínkách, cílech, zaměření a v neposlední řadě také na potenciálu, věku a počtu dětí – jak s danými aktivitami naloží a jakým způsobem je bude obměňovat a zařadí je do výuky. Co se týče formy aktivit, jde většinou o partnerskou diskusi pedagoga s žáky a studenty prokládanou jednoduchými výtvarnými či pohybovými aktivitami.

AKTIVITY PŘEDCHÁZEJÍCÍ NÁVŠTĚVĚ DIVADLA

Cílem těchto aktivit je připravit a naladit diváka na recepci divadelního tvaru v rovině tématu dané inscenace a v rovině prostředků, které jsou v inscenaci k vyjádření tématu použity. V případě inscenace *Poprask na laguně* pak konkrétně směřujeme k těmto cílům:

- naladit na Goldoniho styl a formu dramatu *Poprask na laguně*

- seznámit studenty se základními principy commedie dell'arte a jejími typovými postavami
- tvorba vlastních libret a zápletek commedie dell'arte

1. „Co nabídne představení Poprask na laguně?“

BRAINSTORMING

- Na základě fotografií z inscenace žáci či studenti, rozdělení do skupin podle obrázků, napíší po společné diskusi větu, kterou jim vybraný obrázek asociuje.
- Výsledky skupinové diskuse pak prezentují ostatním (zapisují na tabuli), vzniká tak série témat pro následné tvůrčí psaní.

TVŮRČÍ PSANÍ

- Každý žák či student si vybere jedno z témat a zkusí jej zpracovat v úvaze.

2. „Commedia dell'arte“

VÝKLAD

- *Commedia dell'arte je historickým druhem a žánrem italského profesionálního divadla. Její jiný název commedia a soggetto (komedie podle scénáře) zdůrazňuje, že neměla pevný text a že promluvy a akce byly improvizovány podle určité osnovy (libreta). Je založena na pevných, ustálených charakterech postav. Představení tedy bylo spontánní a schopné pružně se přizpůsobit konkrétním reakcím diváků.*

Název commedia di maschere (komedie masek) poukazuje k tomu, že některé postavy měly karnevalovou polomasku, která byla také vodítkem pro diváka, co se týče typu a charakteru postavy. Komedie pracovala s nadsázkami v masce a v kostýmu a komika byla čerpána ze situací značně nepravděpodobných.

Herec hrál často celý život stejnou postavu. V průběhu času si herci na základě úspěšných improvizací vytvářeli vlastní zásobník osvědčených improvizací, výstupů, gagů souhrnně nazývaných lazzi.

Kategorie postav commedie dell'arte:

Vecchi

Vecchi jsou staří cipi mužové, páni. Brání mladým v lásce. (Pantalone, Dottore, Capitano). Služebnictvo jim dělá všelijaké potíže.

Innamorati

Innamorati jsou milenci. Nemívali masky a byli oblečeni dle poslední módy. Na scénu přicházeli v předem jasných párech. Zamilují se a po různých peripetiích a trápení (hlavně ze strany starých) jsou na konci hry konečně spolu. Většinou byly dva páry milenců.

Zanni

Zanni jsou sluhové, které najal jeden z pánů. Existuje několik charakterů (Brighella, Pedrolino, Pulcinella...). Patří sem i Harlekýn a Kolombína.

Pro obrazové ukázky a další informace doporučujeme knihu Karla Kratochvíla: Ze světa komedie dell'arte (Panorama, 1987). Běžně dostupná v knihovnách či antikvariátech.

3. „Vlastní adaptace žánru commedia dell'arte“

POSTAVY

- Vytvořte v rámci výtvarné výchovy s žáky či studenty plakáty k postavám commedie dell'arte, které vystihnou základní charakteristiku a podobu typových postav.
- Navrhněte a vyrobte polomasky typových postav, můžete je využít při následujících aktivitách. Nasazení masky odbourává stud a trému, člověk se za ni může „jednoduše“ schovat.

TVORBA VLASTNÍHO LIBRETA

- Po seznámení s postavami a principy commedie dell'arte můžete žáky či studenty vyzvat, aby se pokusili ve skupinách napsat krátké libreto k vlastní komedii. Stačí několik vět, které vystihnou zápletku situace, ve které vystupují vybrané postavy commedie dell'arte.

IMPROVIZACE

- Svě náměty si skupiny mohou mezi sebou vyměnit a pokusit se je zpracovat – buď úplně improvizovaně, nebo s krátkou přípravou.
- Reflektujte v diskusi se studenty proces vystoupení před ostatními: Jaké bylo nasadit si masku? Jak se cítili před diváky? Je těžké improvizovat? Jaké momenty scénky se jim povedly, které naopak ne? Bylo těžké zpracovat cizí námět?

AKTIVITY NAVAZUJÍCÍ NÁVŠTĚVU DIVADELNÍHO PŘEDSTAVENÍ

Cílem těchto aktivit je reflektovat dané představení z hlediska použitých divadelních prostředků, vést žáky a studenty k hlubšímu uvažování nad tématem představení a jeho aktualizací.

Konkrétní cíle jsou následující:

- Dojmová reflexe představení, reflexe tématu a srovnání s žánrem commedie dell'arte
- Tvůrčí psaní po vzoru Goldoniho dialogů
- Aktualizace žánru commedie dell'arte do dnešní doby a společnosti

1. „Jaký byl Poprask?“

- V první fázi s žáky či studenty reflektujte pro ně silné a slabé stránky představení. Každý z nich může na papír či tabuli napsat jedno slovo, kterým by svůj pocit z představení popsali. Co tvořilo humornou stránku představení? V čem byla kostra příběhu nebo jednotlivé postavy podobné commedii dell'arte? V čem se představení od commedie dell'arte lišilo? Jaké bylo téma představení? O čem pojednávalo?

2. „Staň se Goldonim!“

- Jaké ve hře vystupovaly postavy?

- Přimějte žáky či studenty k tomu, aby si vyzkoušeli po vzoru Goldoniho napsat krátký dialog postav ze hry Poprask na laguně. Mohou si vybrat dvě či více postav, které budou v jejich dialogu vystupovat. Zadání může být například: Jak to v malé rybářské vesničce vypadá rok poté, co se na konci inscenace vše zdá býti na dobré cestě ke smíru.

3. „Novodobá commedia dell’arte“

- Vymyslete se studenty typové postavy žánru commedie dell’arte přenesené do dnešní doby. Jaké typy postav ze současnosti by měly být podrobeny komediální satíře? Existují podobné komedie i v současnosti?
- Ve skupinách mohou studenti vymyslet a zinscenovat krátkou scénku, ve které budou vystupovat v rámci předchozí aktivity vymyšlené novodobé postavy commedie dell’arte.